

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että työllisyys- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntiin on uudistus, jonka tulee toteuttaa aidosti TE hallinnon uudistamisen näkökulmasta, jolloin huomioidaan neljä näkökulmaa työllistyminen, elinkeinopalveluiden ja työllisyyden yhteensovittaminen, palveluiden saatavuuden turvaaminen asiakaslähtöisesti sekä rahoitus. Palveluiden saatavuus, asiakkaan kohtaaminen monikanavaisesti turvaa digitalisoituvassa maailmassa toiminnan vaikuttavuutta. Asiakaan palvelutarpeen tunnistaminen edellyttää toimintojen organisointia ja riittävää resurssointia. Uudistuksessa tulee vahvasti huomioida kuntatalouden vallitsevat sekä siirtymävaiheeseen liittyvät realiteetit sekä asiakkaalle riittävän asiantuntemuksen saatavuus työttömyyden tai työttömyysuhan eri vaiheissa. Uudistuksen tulee paremmin ottaa lainsäädännössä huomioon kaikenkokoisten kuntien itsehallinnon toimintaedellytykset sekä palveluiden yksilötarvelähtöisyys.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Uudistuksen tavoitteena tulee olla vaikuttavuuden lisääminen ja kyky vastata nopeasti sekä työllisyyden hoitoon, että kuntien elinvoimapolveluiden turvaamiseen. Vaikuttavuus on sekä kansantaloudellisesti merkittävä tekijä, että yksilön hyvinvoinnin huomioiva asia. esityksen tulee tavoitteiden osalta huomioida työllisyyden ja elinkeinoelämän yhteistyön mahdollistaminen, jonka välitoimijana on kunta. Tavoitteellisuus jää ohueksi ja sen vaikuttavuutta on pystyttävä arvioimaan paremmin.

Toiminnan resurssinäkökulma puuttuu tavoitteista kokonaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Esityksessä on useita heikkouksia. Ne ovat päätösvallan, vastuiden, palveluiden kehittämisen ja rahoituksen eriyttäminen. Vaatimus yhtenäisestä työssäkäyntialueesta tekee esitetystä 20 000

henkilön työvoimakriteeristä käytännössä merkityksettömän, jopa mahdottoman ja luonnollisia työssäkäyntialueita rikkovan. Yhteistoimintavelvoite ja toiminnan arviointimenettely yhdistettynä valtioneuvoston päätösvaltaan muodostavat uuden ohjausmekanismin, joka rajoittaa tarpeettomasti kunnallista itsehallintoa ja toimintakykyä. Lisäksi valvontaan liittyvät kokonaisuudet monimutkaistuisivat vastuiden eriyttämisen seurauksena. Velvoitteet jopa estävät todellista uutta työllisyyden kunta- ja asiakaslähtöistä työtä, koska ohjaus tulee valtioneuvoston lähtökohdista, ei asiakkaan, eikä elinvoiman lähtökohdista. Alueelliset innovaatiot ja ratkaisut esimerkiksi palveluiden tuottamisen näkökulmasta eivät toteudu. Uudistuksen pitää mahdollistaa kuntien välinen yhteistyö sekä sopimuksellisuus, jota ei rajata työssäkäyntialueen henkilömäärällä ja sulkea pois ihmisten luontainen työssäkäyntialue. Nyt esityksessä vaikeutetaan erityisesti harvaan asuttujen ja pitkien etäisyyksien kuntien kykyä hoitaa työllisyys – ja elinkeinoasiat yhteistyössä järkevästi ja tehokkaasti toimintaympäristö laajasti huomioiden.

Laajan työttömyyden merkitys rahoituskriteerinä on esityksessä vain 30 %. Rahoituksen osalta laajan työttömyyden painoarvoa tulee korottaa. Työttömyysturvan rahoitukseen tulee luoda toimiva mekanismi, joka ottaa huomioon työllisyyteen ja työttömyyteen vaikuttavat tekijät myös jatkossa. Tällä toimenpiteellä voidaan reagoida paremmin esim. äkilliseen rakennemuutokseen ja sillä lisätään kuntien sekä aidon työssäkäyntialueen resilienssikykyä.

Esityksessä yhteistyövelvoite koskee julkisten työvoimapalvelujen toimeenpanoa. Siinä ei ole lainkaan kiinnitetty huomiota tiedonvaihtoon ja yhteistyöhön hyvinvointialueiden kanssa. Tämä vaikeuttaa mahdollisuuksia kehittää monialaista yhteistyötä esimerkiksi asiakkaan työkyvyn, kuntoutuksen tai työkokeilujen näkökulmasta. Työvoimapalveluita tukevia yksityisiä tuottajia ei voida sulkea pois yhteistyömahdollisuutena.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Lisäksi valvontaan liittyvät kokonaisuudet monimutkaistuisivat vastuiden eriyttämisen seurauksena. Velvoitteet jopa estävät todellista uutta työllisyyden kunta- ja asiakaslähtöistä työtä, koska ohjaus tulee valtioneuvoston lähtökohdista, ei asiakkaan, eikä elinvoiman lähtökohdista. Alueelliset innovaatiot ja ratkaisut esimerkiksi palveluiden tuottamisen näkökulmasta eivät toteudu. Uudistuksen pitää mahdollistaa kuntien välinen yhteistyö sekä sopimuksellisuus, jota ei rajata työssäkäyntialueen henkilömäärällä ja sulkea pois ihmisten luontainen työssäkäyntialue. Nyt esityksessä vaikeutetaan erityisesti harvaan asuttujen ja pitkien etäisyyksien kuntien kykyä hoitaa työllisyys – ja elinkeinoasiat yhteistyössä järkevästi ja tehokkaasti toimintaympäristö laajasti huomioiden.

Laajan työttömyyden merkitys rahoituskriteerinä on esityksessä vain 30 %. Rahoituksen osalta laajan työttömyyden painoarvoa tulee korottaa. Työttömyysturvan rahoitukseen tulee luoda toimiva mekanismi, joka ottaa huomioon työllisyyteen ja työttömyyteen vaikuttavat tekijät myös jatkossa.

Tällä toimenpiteellä voidaan reagoida paremmin esim. äkilliseen rakennemuutokseen ja sillä lisätään kuntien sekä aidon työssäkäyntialueen resilienssikykyä.

Esityksessä yhteistyövelvoite koskee julkisten työvoimapalvelujen toimeenpanoa. Siinä ei ole lainkaan kiinnitetty huomiota tiedonvaihtoon ja yhteistyöhön hyvinvointialueiden kanssa. Tämä vaikeuttaa mahdollisuuksia kehittää monialaista yhteistyötä esimerkiksi asiakkaan työkyvyn, kuntoutuksen tai työkokeilujen näkökulmasta. Työvoimapalveluita tukevia yksityisiä tuottajia ei voida sulkea pois yhteistyömahdollisuutena.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamismuutokset:*

Ei lausuttavaa

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteen sääntely:*

Siirtymävaiheen rahoitus tulee varmistaa lainsäädännöllä ja sen tulee olla kuntien päätösvaltaa kunnioittava, ei valtion ohjausmekanismi.

Lainsäädännön tulee mahdollistaa erilaiset toteutusratkaisut, joilla voidaan todeta olevan vaikuttavuutta. On olennaista, että työttömyyden hoito on kytköksissä toiminta-alueen erityispiirteisiin. Mahdollisuudet kuntien väliseen sopimuksellisuuteen tulee olla alusta alkanen mahdollista, samoin maakuntarajat ylittävä sopimuksellisuus. Työ liikkuu monipaikkaisesti, samoin asiakas. Rahoituksen tulee seurata asiakasta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

,Esityksessä jää toimeenpanonosiossa liian vähälle hyvinvointialueiden ja työhallinnon yhteistyön mahdollisuudet esim. vajaatyökykyisten, kuntoutujien sekä kotouttamisen rajapinnoissa. Monialaisen tuen organisointi jättää nyt kunnan kokonaan ulkopuolelle ja kunnille tulee järjestäytymisvastuu. Nyt esityksessä huomioidaan työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja KELA. Tänä päivänä esim urheiluseurat, työpajatoiminta ja yleisesti 3 sektori on merkittävä tukityöllistäjä.

Toimeenpanon näkökulma tulee olla asiakas ja kuntalähtöinen, sen tulee mahdollistaa, ei rajata.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille

- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

Esityksen mukaan perustettaisiin valtakunnallinen työllisyyden edistäminen neuvottelukunta. Tämän kautta tapahtuisi TEM ja Ely-keskusten kanssa säännölliset yhteistyö- ja seurantakeskustelut. Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että tähän mallinnukseen ja keskusteluun osallistuisivat vain valtion viranomaiset ja kunnat, joilla on järjestämisvastuu eivät olisi edes keskustelun osapuolia. Lisäksi on annettu laillisuusvalvonta tehtävää Aluehallintovirastolle. Koko esityksen ydin on ohitettu, eli kuntien järjestämisvastuu.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli edellyttää erittäin suurta henkilöstöresurssointia sekä osaamisen varmistamista, jotta henkilön palvelupolku on sujuva. Uudistuksen näkökulma on hyvä ja aktiivisuutta tarvitaan. On kuitenkin huomioitava digitaalisuus eli mahdollisuus tuottaa palvelut monikanavaisesti ja paikkariippumattomasti. Palveluprosessin kärki tulee kohdentua vaikeasti työllistettävien henkilökohtaiseen laaja-alaiseen palveluun. Tällöin rajapinnassa on myös hyvinvointialueet ja niiden tuottama palvelu.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

Pohjoismainen työnhakumalli toimii jatkossakin, mutta se edellyttää riittävää reusurssointi ja laajempaa yhteistyöaluetta, jota ei voi rajata työllisten määrällä. vaan toiminnallisuus varmistuen

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Palveluiden tulee muodostaa selkeät, tarkoituksenmukaiset ja tehokkaat prosessit. Kunnille tulee jäädä liikkumatilaa, jotta voidaan yhä paremmin huomioida yksilön ja työnantajan yhteiset kokeilut tai toimivat ratkaisut.

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

Työvoimakoulutuksen kilpailuttamisen tulee jatkossa siirtyä kokonaisuudessaan kunnille, joilla on riittävä kumppanuus/sopimuksellisuus.

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

Riskinä on tietojärjestelmien moninaisuus sekä tiedon jamiseen ja saavutettavuuteen liittyvät ongelmat. Nämä tulee minimoidaan, jotta asiakas ja yritykset saavat oikean palvelun oikeaan aikaan.

Kokonaisarkkitehtuurin turvaaminen ja jatkossa kuntalähtöinen tietojärjestelmien kehittämistyö.

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

Toimivat tietojärjestelmät on edellytys hyvälle hallinnolle, KEHA keskuksen kokemus puoltaa järjestelmien tuottamista, mutta jatkokehitystyötä tulee tehdä kuntien kanssa. Lisäksi käyttöoikeuksien laaja-alaisuus tulee jäädä kuntien päätöksenteolle. Kuntien elinvoimatehtävän vuoksi tulee kunnan eri tietojärjestelmissä olla tietojen hyödynnettävyys maksimaalisessa käytössä.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Kuntakokeilta on opittu ja on selvää, että niistä saadut hyvät kokemukset voidaan ja tulee jakaa. Siksi esitetty siirtymäaika tulee olla riittävän pitkä.

Kuntien perustoimintojen tasolla yritysten ja työvoimankohtaanto on tulevaisuudessa suuri kilpailukyky kysymys.

Tietoturva ja tiedon jakaminen on koettu kokeiluissa ongelmallisiksi. Tätä virhettä ei pidä toistaa.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Yleisesti työllisyyden hoito kuntien tehtäväksi on positiivien asia. Hyvä yhteistyö valtionviranomaisten kanssa on luotava rakentavassa hengessä.

Työllisyyden hoito on elinkeinopolitiikka, sosiaalipolitiikka ja osaamisen ja koulutuksen varmistamista.

Kunnilla tulee olla riittävä siirtymäaika sekä taloudelliset ohjausmekanismit itsellään. Rahoitusmallin tulee seurata asiakasta. Tällöin kuntien kyky budjetointiin turvataan. Jatkossa mahdollisten äkillisten rakennemuutosten erityistuki valtiolta tulee turvata.

Harju Pauli

Rajala Tiina

Pohjois-Pohjanmaan liitto - Maakunnan kehittäminen ja rahoitus